

DOI: 10.34015/2523-4552.2025.1.17

УДК 343.9 + 343.3

Ткаченко В. В.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінально-правової
політики та кримінального права
Навчально-наукового інституту
права Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
ORCID: 0009-0009-4030-3253

КРИМІНОЛОГІЧНИЙ ПОРТРЕТ ОСВІТЯНИНА-КОЛАБОРАНТА

У статті зроблено спробу через кримінологічну характеристику освітянина-колаборанта, здійснену на основі офіційних статистичних даних, передусім Державної судової адміністрації України стосовно якісної характеристики засуджених осіб, а також остаточних судових рішень (вироків), ухвалених судами України за ч. 3 ст. 111-1 КК України, побудувати кримінологічний портрет освітянина-колаборанта. Соціально-психологічний блок кримінологічного портрету освітянина-колаборанта включає в себе характеристику: статі (переважно жінка (79% засуджених за освітній колабораціонізм), віку (переважно особи у віці 30–65 років (90% від усіх засуджених), громадянства (це завжди громадянин України), соціальної ролі (зазвичай особа працездатного віку, яка ніде не навчалася та не працювала (35% засуджених), а в разі здійснення трудової функції – особа, яка працювала вчителем / викладачем (19% засуджених)), освіти (переважно наявність повної вищої освіти (43 особи або 83% засуджених)). Морально-психологічний блок охоплює такі мотиваційні чинники освітянина-колаборанта, як ідеологічні переконання, матеріальна вигода, опортунізм та кар'єризм, а психологічні риси освітянина-колаборанта включають його конформізм, відчуженість від української ідентичності, відсутність морального стрижня, цинізм та прагматизм. Кримінально-правовий блок з урахуванням здійснення кримінального провадження за ч. 3 ст. 111-1 КК України переважно за процедурою *in absentia*, дозволяє встановити, що освітянин-колаборант – це переважно особа, яка вчинила злочин самостійно та не притягалася раніше до кримінальної відповідальності.

Кримінологічний портрет освітянина-колаборанта з урахуванням розглянутих блоків такий: це жінка, громадянка України віком 30–65 років, яка була працездатною, але ніде не навчається та не працює або працює вчителем в закладах освіти, має повну вищу освіту, такі мотиваційні чинники, як ідеологічні переконання, прагнення до матеріальної вигоди, опортунізм та кар'єризм, а також такі психологічні риси, як конформізм, відчуженість від української ідентичності, відсутність морального стрижня, цинізм та прагматизм, та вчинила злочин самостійно і раніше не притягалася до кримінальної відповідальності.

Ключові слова: колабораціонізм, колабораційна діяльність, освітянин-колаборант, кримінологічна характеристика, кримінологічний портрет, злочин, соціально-демографічні ознаки, морально-психологічні ознаки, кримінально-правові ознаки.

Постановка проблеми. Після повномасштабного вторгнення російської федерації (далі – рф) на територію України постала нагальна потреба вдосконалення кримінального законодавства України в частині криміналізації тих суспільно небезпечних діянь, які стали викликами в аспекті їх кримінально-правової протидії. Одним із злочинів проти основ національної безпеки України, відповідальність за які було встановлено в перші дні «великої війни», є колабораційна діяльність (ст. 111-1 Кримінального кодексу України (далі – КК) [1]. Серед форм колабораціонізму однією з найбільш небезпечних, який стосується впливу на ще несформовану психіку дітей, є освітній колабораціонізм, відповідальність за який передбачена у ч. 3 ст. 111-1 КК. Освітнім колабораціонізмом вважається здійснення громадянином України пропаганди у закладах освіти незалежно від типів та форм власності з метою сприяння здійсненню збройної агресії проти України, встановленню та утворенню тимчасової окупації частини території України, уникненню відповідальності за здійснення державою-агресором збройної агресії проти України, а також дії громадян України, спрямовані на впровадження стандартів освіти держави-агресора у закладах освіти.

Для кримінально-правової протидії освітньому колабораціонізму важливим вбачається не лише надання кримінально-правової характеристики цьому протиправному

явищу, а й побудова кримінологічного портрету особи, яка вчинила освітній колабораціонізм (освітнянина-колаборанта). Адже виявлення кримінологічних ознак, на підставі яких можна побудувати такий кримінологічний портрет, є передумовою вироблення належних заходів кримінально-правової протидії та кримінально-правового реагування на факти вчинення колабораціонізму в освіті.

Для цього використано статистичні дані Державної судової адміністрації України (далі – ДСА) за 2022–2024 роки [2–4]. Окремі аспекти побудови кримінологічного портрету освітянина-колаборанта здійснено шляхом аналізу та узагальнення остаточних судових рішень, ухвалених судами України за ч. 3 ст. 111-1, які розміщені у відкритому доступі в Єдиному державному реєстрі судових рішень. Всього було проаналізовано 100 таких вироків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У теорії кримінального права проблематика різноманітних аспектів колабораційної діяльності була предметом дослідження таких науковців, як І. В. Берднік, Є. О. Письменський, М. А. Рубашенко, М. І. Харонюк та інших. Освітній колабораціонізм характеризувався, зокрема, такими дослідниками (окрім зазначених вище), як З. А. Загиней-Заболотенко, А. Ф. Коваленко, І. І. Присяжнюк, О. І. Чаплюк, І. В. Яковюк, Т. Ю. Ясинська та інші. Кримінологічну характеристику колабораційної діяльності у своїх наукових працях пропонували такі дослідни-

ки, як Н. М. Геркула, О. В. Кузьменко, Т. Д. Лисько, І. Б. Медицький, І. М. Пугач та інші. Водночас слід констатувати, що жоден з них не торкався побудови кримінологічного портрету освітянина-колаборанта. Відповідно означена проблема стане предметом нашого дослідження в цій статті.

Постановка завдання. Ураховуючи викладене, завданням цієї статті є побудова кримінологічного портрету освітянина-колаборанта, тобто особи, яка вчинила освітній колабораціонізм, передбачений ч. 3 ст. 111-1 КК.

Виклад основного матеріалу. У кримінології одним із понять кримінологічної характеристики будь-якого виду злочинності є побудова кримінологічного портрету особи, яка вчинила відповідний вид кримінальних правопорушень. Здебільшого під кримінологічним портретом особи злочинця розуміється кримінально-правова характеристика цієї особи, яка включає в себе соціально-демографічні, соціально-рольові, морально-психологічні, кримінально-правові ознаки [5–7]. Як вважає З. А. Загинеї, «кримінологічний портрет злочинця – описовий процес створення штучного образу конкретної людини із застосуванням соціологічних, психологічних, кримінологічних прийомів та способів для встановлення об'єктивних індивідуальних рис злочинця, який досліджується з метою розроблення конкретних індивідуальних, групових або загальносоціальних профілактичних заходів» [8, с. 52–53].

Погодимося з підходом О. І. Фіалка, який вважає, що «поняття «кримінологічна характеристика» та «кримінологічний портрет» особис-

тості злочинця – самостійні явища, що мають власний зміст, але є нерозривно пов'язаними одне з одним; під кримінологічною характеристикою особистості злочинця розуміють відповідний процес опису специфічних рис, які утворилися під час соціалізації людини, та визначають її в загальнолюдському, суспільно значущому й індивідуально-неповторному плані, а також характеризують як таку, що скоїла злочин, і впливають на злочинну поведінку цієї особи; під кримінологічним портретом особистості злочинця розуміють опис типових специфічних рис особистості, притаманних певному прошарку злочинців, і розкривають їх сутність як людей, що вчинили злочин певного характеру або схильні до його вчинення; кримінологічна характеристика особистості злочинця як відповідний процес, передуює кримінологічному портрету й має аналітичний характер, а кримінологічний портрет, у свою чергу, виступає як певна узагальнююча форма» [9, с. 169].

Формулюючи кримінологічний портрет освітянина-колаборанта, будемо зосереджувати свою увагу на таких блоках, як соціально-демографічний, морально-психологічний та кримінально-правовий.

Соціально-демографічний

блок включає такі ознаки, як стать, вік, освіта, зайнятість, соціальні ролі тощо.

Протягом 2023–2024 років за ч. 3 ст. 111-1 КК було засуджено 52 особи (9 осіб – у 2023 р., 43 особи – у 2024 р.). Як вбачається з аналізу статистичних даних ДСА, освітянин-колаборант – це переважно жінка (79% засуджених за освітній колабораціонізм за вказаний період). При

цьому у 2023 р. питома вага жінок серед усіх засуджених за ч. 3 ст. 111-1 КК становила 100% (всі 9 засуджених були жінками), а в 2024 р. – 74% (32 жінки було засуджено за цей рік за ч. 3 ст. 111-1 КК). Тобто, на відміну від інших форм колабораційної діяльності, які, як дослідив І. Б. Медицький, мають «чоловіче обличчя» (63% та 65% серед засуджених за ст. 111-1 КК у 2022 та 2023 роках – відповідно) [6, с. 539]. Така відмінність, на нашу думку, передусім пояснюється тим, що в сфері освіти працюють переважно жінки. Так, за даними Інституту освітньої аналітики, орієнтовно 94% вчителів в Україні (у динаміці 2017–2021 роки) – це особи жіночої статі [10, с. 35]. Відповідно й на тимчасово окупованій території в освіті працювали саме жінки. Тому й особа-колаборант – це переважно жінка.

І. Б. Медицький наводить такі дані: «Найбільш криміногенною спостерігаємо вікову категорію 40–54 років (41%), найменш схильною до проявів колабораціонізму виявилась молодь 18–28 років (6,7%)» [6, с. 539]. Т. Д. Лисько та А. В. Сенько вважають, що «Колабораційна діяльність сама по собі передбачає у особи наявність певного досвіду в політичній, військовій, економічній сферах, тому під час вивчення вікових груп осіб, які займались колабораційною діяльністю було встановлено, що переважна більшість колаборантів – це вікова група 30–55 років (близько 80%)» [11, с. 94]. Вікова характеристика освітянина-колаборанта також має певну специфіку порівняно з загальною характеристикою віку особи, яка вчинила колабораційну діяльність. Так, найбільш криміногенно активну групу серед засудже-

них у 2023–2024 роках становила група осіб у віці 30–50 років (23 засуджених особи або 44% від всіх засуджених за ч. 3 ст. 111-1 КК, з яких 33% - у 2023 р. та 47% - у 2024 р.). Водночас такою ж криміногенно активною віковою групою серед засуджених за ч. 3 ст. 111-1 КК є особи вікової групи 50–65 років. Всього за 2023–2024 роки було засуджено 24 особи в цьому віковому діапазоні (46% від всіх засуджених за ч. 3 ст. 111-1 КК), з яких 6 осіб було засуджено у 2023 р. (67% від всіх засуджених за ч. 3 ст. 111-1 КК за ч. 3 ст. 111-1 КК у цей період), а 18 осіб – у 2024 р. (42% від всіх засуджених за ч. 3 ст. 111-1 КК за ч. 3 ст. 111-1 КК у цей період). Таким чином, на відміну від інших форм колабораційної діяльності, освітній колабораціонізм переважно вчиняють особи у віці 30–65 років (90% від усіх засуджених за ч. 3 ст. 111-1 КК за 2023–2024 роки).

Громадянство – це також соціально-демографічна категорія будь-якої особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. Враховуючи особливості складу колабораційної діяльності, освітянин-колаборант – це завжди громадянин України.

Т. Д. Лисько та А. В. Сенько встановили, що «в переважній більшості колаборантами, які йдуть на співпрацю з ворогом, є: 1) приватні особи – 33,8%, вони працюють в різних сферах, або є безробітними; 2) правоохоронці – 32,8%; 3) посадові особи в органах державної влади, чи в органах місцевого самоврядування – 26,5%; 4) керівники різних підприємств – 6,9%» [11, с. 95]. І. Б. Медицький пише про те, що «соціальний статус зайнятих у громадсько-політичній і трудовій сферах

осіб був пов'язаний із виконанням обов'язків і компетенцій депутатів місцевих рад (23 або 3,2%), державних службовців (6 або 0,8%), посадових осіб місцевого самоврядування (11 або 1,5%), посадових / службових осіб районних державних адміністрацій (1 або 0,1%), службових осіб судової гілки влади (6 або 0,8%), працівників правоохоронних органів (21 або 2,9%), посадових і службових осіб інших органів державної влади (2 або 0,3%)» [6, с. 540].

Соціальний статус освітян-колаборантів дещо інший. Чи не найбільша питома вага серед засуджених за ч. 3 ст. 111-1 КК – це особи працездатного віку, які ніде не працювали та не навчалися (18 засуджених або 35% за 2023–2024 роки). За вказаний період було засуджено за ч. 3 ст. 111-1 КК 4 робітники (8%), 3 державних службовці (6%), 11 інших службовців (21%), 10 вчителів / викладачів (19%) та 6 осіб, які мали інші заняття (12%). Таким чином, за соціальною функцією освітянин-колаборант – це зазвичай особа працездатного віку, яка ніде не навчалася та не працювала (35% засуджених), а в разі здійснення трудової функції – це особа, яка працювала вчителем / викладачем (19% засуджених), тобто мала відношення до освіти до моменту окупації частини території України.

За рівнем освіти освітяни-колаборанти переважно мали повну вищу освіту (43 особи або 83% засуджених за ч. 3 ст. 111-1 КК упродовж 2023–2024 років). Науковці, які досліджували кримінологічну характеристику особи колаборанта, також зазначають, що в загальному «найбільшу частку серед колаборантів, за вироками суду, мають особи з вищою

освітою (27%)» [6, с. 540]. Водночас бачимо, що питома вага серед засуджених за ст. 111-1 КК осіб з вищою освітою не така висока (27%), як серед засуджених освітян-колаборантів (35%).

«Морально-психологічна характеристика» дає змогу глибше зрозуміти внутрішній зміст особи колаборанта. Насамперед ідеться про світоглядні та моральні риси злочинця: погляди, переконання, ціннісні орієнтації, життєві прагнення та очікування. Це багато в чому залежить від ролі і місця, яке він займав в суспільному житті» [11, с. 95]. Як пише Є. О. Письменський, першоосновою колабораційної діяльності на сучасному етапі є постсовєцький спадок і прихильність до ідеології «російського світу» [12, с. 39–42]. Враховуючи проведені нами дослідження, яке стосується віку криміногенно активних груп серед засуджених освітян-колаборантів, яка, нагадаємо, має діапазон 30–65 років з приблизно однаковою кількістю засуджених осіб, які належать до вікових груп 30–50 років та 50–65 років, вважаємо таке твердження Є. О. Письменського абсолютно правильним. В похилому віці зазвичай освітяни-колаборанти ностальгували на СРСР або відчували свій зв'язок з російською культурою. Таким чином, маючи ідеологічні та політичні уподобання, будучи прихильниками «русского мира», освітянами-колаборантами досить часто стають особи похилого віку. Освітяни-колаборанти досить часто демонстрували лояльність до символіки РФ, позитивно сприймають дії окупаційної влади, заперечують існування української нації, незалежності української держави. Як вбачається з проаналізованих вироків за ч. 3

ст. 111-1 КК, їхня участь у впровадженні стандартів освіти держави-агресора у навчальних закладах на окупованих територіях, пропаганда в таких закладах – це усвідомлений та цілеспрямований вибір освітянина-колаборанта. Наприклад, згідно з вироком Соснівського районного суду м. Черкаси від 26 грудня 2024 року засуджений за ч. 3 ст. 111-1 КК «начальник управління освіти адміністрації м. Алчевськ ЛНР» підтримував воєнну агресію РФ на території України [13].

Вважаємо, що одним із мотиваційних чинників вчинення освітнього колабораціонізму є матеріальна вигода засуджених, яка полягає в бажанні зберегти місце роботи чи посади, отримуючи за це заробітну плату. Як вбачається з проаналізованих нами вироків, ухвалених за ч. 3 ст. 111-1 КК, за освітній колабораціонізм переважно засуджувалися директори шкіл, декани закладів вищої освіти, керівники «управлінь освіти» тощо, тобто особи, які виконували організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські функції. Рядові вчителі зазвичай до кримінальної відповідальності за ч. 3 ст. 111-1 КК не притягаються. Лише у 2% ухвалених вироків засудженими були вчителі історії та російської мови. Однак вони обвинувачувалися не у впровадженні стандартів освіти, а за пропаганду у закладах освіти на тимчасово окупованих територіях.

Окрім того, вважаємо, що переважна більшість освітян-колаборантів характеризуються такими мотиваційними рисами, як опортунізм та кар'єризм. Як вбачається з аналізу вироків, ухвалених за ч. 3 ст. 111-1 КК, багато освітян-кола-

борантів скористалися ситуацією для того, щоб підвищити свій соціальний статус, здійснюючи взаємодію з окупаційною адміністрацією, зайняти вигідні для себе посади в системі освіти, стати «керівником від нової влади». Наприклад, згідно з вироком Новомосковського міськрайонного суду Дніпропетровської області від 28 лютого 2023 року у справі № 183/27/23 за ч. 3 ст. 111-1 КК було засуджено особу за вчинення колабораційної діяльності на посаді начальника відділу освіти Балаклійського територіального управління Ізюмського району Харківської області (створеного окупаційною адміністрацією). З вироку вбачається, що засуджена до моменту окупації працювала на посаді консультант в центрі професійного розвитку педагогічних працівників у відділі освіти Балаклійської міської ради [14]. Або за вироком Новомосковського міськрайонного суду Дніпропетровської області від 3 квітня 2023 року у справі № 183/1441/23 за ч. 3 ст. 111-1 КК було засуджено особу, яка була призначена окупаційною владою на посаду директора Савинської загальноосвітньої школи №1, однак засуджений до моменту окупації працював інструктором-методистом Комунального закладу «Міська комплексна дитячо-юнацька спортивна школа» [15].

Для освітян-колаборантів також притаманні такі психологічні риси, як конформізм (легке пристосування до нових умов, зокрема до умов окупації), навіть якщо такі умови суперечать попереднім переконанням засудженої особи, відчуженість від української ідентичності (байдуже ставлення до української мови, культури, історії або їх не-

сприйняття), цинізм та прагматизм («холодний» розрахунок, знецінення патріотичних, громадянських, моральних норм, виправдовування своїх дій тим, що «всі так роблять»), відсутність морального стрижня.

Відповідні морально-психологічні характеристики освітян-колаборантів, які були охарактеризовані вище, фактично обумовлюють добровільне та ініціативне вчинення ними злочинів, передбачених ч. 3 ст. 111-1 КК, що підлягає обов'язковому встановленню під час кваліфікації їхніх дій та оцінці судом під час судового розгляду. Наприклад, вироком Жовтневого районного суду м. Запоріжжя від 26 вересня 2024 року директора т.зв. закладу освіти «Державна бюджетна загальноосвітня установа «Середня загальноосвітня школа № 19 м. Бердянська» було засуджено за ч. 3 ст. 111-1 КК. Як було встановлено судом на підставі оцінки зібраних у кримінальному провадженні доказів, колабораційна діяльність була вчинена ним добровільно. Суд при цьому взяв до уваги пояснення трьох свідків, які підтвердили, що обвинувачений ініціативно пішов на «співбесіду» до представників окупаційної влади, представника ФСБ, та заявляв про намір керувати навчальним закладом. На думку суду, вказане свідчить про ініціативність та добровільність вчинення кримінального правопорушення [16].

Встановлення саме такої морально-психологічної особи освітянина-колаборанта, який засуджується за ч. 3 ст. 111-1 КК, як було зазначено вище, може свідчити про добровільність та ініціативність зайняття ним посади в закладі освіти, створеному на окупованій території. Водночас

відсутність таких характеристик може вказувати, наприклад, про вчинення ним дій під впливом неперборного фізичного або психічного примусу (ст. 40 КК), в ситуації крайньої необхідності (ст. 39 КК).

Стосовно **кримінально-правового блоку** слід зауважити, що з урахуванням здійснення кримінального провадження за ч. 3 ст. 111-1 КК за процедурою *in absentia*, відповідної інформації небагато. За даними ДСА, для освітнього колабораціонізму характерне вчинення цього злочину одноосібно. Самі ж освітяни-колаборанти переважно раніше до кримінальної відповідальності не притягалися. Це пояснюється тим, що освітній колабораціонізм є ситуативним злочином. Стосовно вчинення освітнього колабораціонізму одноосібно, про що свідчать офіційні статистичні дані ДСА, то тут не можна погодитися. Оскільки з проаналізованих вироків вбачається, що особа сама по собі не обіймає певну посаду в освіті на окупованій території. Вона це робить у взаємодії та за співпраці з представниками окупаційної влади, а саме впровадження стандартів освіти держави агресора у закладах освіти на тимчасово окупованих територіях чи пропаганда в таких закладах освіти вимагає скоординованої діяльності кількох учасників освітнього процесу (наприклад, директора школи та завуча цього закладу освіти). Інше питання, що такі групові форми освітнього колабораціонізму зазвичай не виявляються, не ставляться у вину засудженим, а тому відповідна інформація відсутня в статистичних даних ДСА.

Про те, що для освітнього колабораціонізму характерне групове

вчинення злочину, свідчить й аналіз судової практики. В багатьох вироках фігурує вказівка, що засуджений спільно з іншими особами впроваджував стандарти освіти держави-агресора чи здійснював пропаганду у закладах освіти на тимчасово окупованих територіях. Наприклад, у вироку Малиновського районного суду м. Одеси від 24 листопада 2023 року у справі № 521/8880/23 вказано, що засуджена «директор «Херсонської школи» № 51 м. Херсона, яка до моменту окупації працювала вчителем в іншому закладі освіти, діючи спільно зі своїм «заступником» ОСОБА_8, провела у серпні поточного року зустріч з батьками «школи № 51 міста Херсона», на якій було оголошено, що навчання в школі проводитимуться за російськими стандартами, та за російськими підручниками [17].

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок. Отже, кримінологічна характеристика освітянина-колаборанта, здійснена на основі офіційних статистичних даних, передусім ДСА стосовно якісної характеристики засуджених осіб, а також остаточних судових рішень (вироків), ухвалених судами України за ч. 3 ст. 111-1 КК, дозволила виокремити соціально-демографічні, морально-психологічні та кримінально-правові блоки ознак засудженого освітянина-колаборанта.

Так, соціально-демографічний блок кримінологічного портрету освітянина-колаборанта включає в себе характеристику: статі (це переважно жінка (79% засуджених), віку (переважно особи у віці 30–65 років (90% засуджених)), громадянства (це завжди громадянин України), соціальної ролі (зазвичай особа працездатного віку, яка ніде не навчалася та не працювала (35% засуджених), а в разі здійснення трудової функції – особа, яка працювала вчителем / викладачем (19% засуджених), освіти (переважно наявність повної вищої освіти (43 особи або 83% засуджених)).

Морально-психологічний блок охоплює такі мотиваційні чинники освітянина-колаборанта, як ідеологічні переконання, матеріальна вигода, опортунізм та кар'єризм, а психологічні риси включають його конформізм, відчуженість від української ідентичності, відсутність морального стрижня, цинізм та прагматизм.

Кримінально-правовий блок з урахуванням здійснення кримінального провадження за ч. 3 ст. 111-1 КК переважно за процедурою *in absentia*, дозволяє встановити, що освітянин-колаборант – це переважно особа, яка вчинила злочин самостійно та не притягалася раніше до кримінальної відповідальності. Встановлено, що зазвичай освітній колабораціонізм – це злочин, що вчиняється спільними узгодженими діями кількох освітян-колаборантів, однак ця обставина не ставиться у вину засудженим під час кваліфікації за ч. 3 ст. 111-1 КК та, відповідно, не відображається в офіційних статистичних даних.

Кримінологічний портрет освітянина-колаборанта з урахуванням розглянутих блоків такий: це жінка, громадянка України віком 30–65 років, яка була працездатною, але ніде не навчається та не працює або працює вчителем в закладах освіти, має повну вищу освіту, такі мотиваційні чинники, як ідеологічні переконання, прагнення до матеріальної вигоди, опортунізм та кар'єризм, а також

такі психологічні риси, як конформізм, відчуженість від української ідентичності, відсутність морального стрижня, цинізм та прагматизм, та

вчинила злочин самостійно і раніше не притягалася до кримінальної відповідальності.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність : Закон України від 03.03.2022 № 2108-IX. URL: <https://surl.li/qirgzz>
2. Звіт про склад засуджених за 2022 рік (форма 7) / Офіційний вебсайт «Судова влада». URL: <http://surl.li/xobrnv>
3. Звіт про склад засуджених за 2023 рік (форма 7) / Офіційний вебсайт «Судова влада». URL <http://surl.li/xybwjq>
4. Звіт про склад засуджених за 2024 рік (форма 7) / Офіційний вебсайт «Судова влада». URL <http://surl.li/xybwjq>
5. Бобчинський П. М. Кримінологічний портрет особи, яка вчиняє порушення недоторканності житла (стаття 162 Кримінального кодексу України). *Київський часопис права*. 2024. № 3. С. 207–211.
6. Медицький І. Б. Кримінологічний портрет особистості колаборанта. *Правова держава*. 2023. Вип. 34. С. 538–545.
7. Нестерова І. А., Софілканич О. В. Кримінологічний портрет особи, яка вчиняє кримінальні правопорушення у сфері надання туристичних послуг. *Наук. вісн. Ужгородського Нац. Ун-ту. Серія Право*. 2022. Вип. 72: ч. 2. С. 167–173.
8. Загинець З. А. Кримінологічний портрет злочинця, який вчинив злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2014. № 1. С. 51–57. URL: <https://surl.li/vffmoq>
9. Фіалка О. І. Кримінологічна характеристика та кримінологічний портрет особистості злочинця: сутність і співвідношення понять. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2019. № 2 (21). С. 162–171.
10. Моніторинг дослідження щодо забезпечення педагогічними працівниками впровадження реформи НУШ: інформаційно-аналітичні матеріали / ДНУ «Інститут освітньої аналітики». 2022. 84 с. URL: <https://surl.li/eqaclc>
11. Лисько Т. Д., Сенько А. В. Особливості кримінологічної характеристики особи колаборанта. *Приватне та публічне право*. 2022. № 4. С. 93–98.
12. Письменський Є. О. Колабораціонізм як суспільно-політичне явище в Україні (кримінально-правові аспекти) : наук. нарис. Сєверодонецьк, 2020. 121 с.
13. Вирок Соснівського районного суду м. Черкаси від 26.12.2024. URL: <https://surl.li/bdjxuj>
14. Вирок Новомосковського міськрайонного суду Дніпропетровської області від 28.02.2023, № 183/27/23. URL: <https://surl.li/yriuqv>
15. Вирок Новомосковського міськрайонного суду Дніпропетровської області від 03.04.2023, № 183/1441/23. URL: <https://surl.li/foikia>
16. Вирок Жовтневого районного суду м. Запоріжжя від 26.09.2024, № 331/4709/23. URL: <https://surl.li/omdjja>
17. Вирок Малиновського районного суду м. Одеси від 24.11.2023, № 521/8880/23. URL: <https://surl.li>

Tkachenko Valentyna, D. in Law, Associate Professor of the Department of Criminal Law Policy and Criminal Law of the Educational and Research Institute of Law of Taras Shevchenko National University of Kyiv

ORCID: 0009-0009-4030-3253

A criminological portrait of a collaborating educator

The article makes an attempt to build a criminological portrait of a collaborator educator based on the official statistical data, primarily, the State Judicial Administration of Ukraine on the qualitative characteristics of convicted persons, as well as final court decisions (sentences) passed by the courts of Ukraine under Part 3 of Article 111-1 of the Criminal Code of Ukraine. The socio-demographic block of the criminological portrait of a collaborator educator includes the following characteristics gender (mostly women (79% of those convicted of educational collaboration), age (mostly persons aged 30-65 (90% of all convicts), citizenship (always a citizen of Ukraine), social role (usually a person of working age who has not studied or worked anywhere (35% of convicts), and in the case of a labor function – a person who worked as a teacher (19% of convicts)), education (mostly a complete higher education (43 persons or 83% of convicts)). The moral and psychological block covers such motivational factors of a collaborator educator as ideological beliefs, material gain, opportunism and careerism, and the psychological traits of a collaborator educator include his/her conformism, alienation from Ukrainian identity, lack of a moral core, cynicism and pragmatism. Taking into account the criminal proceedings under Part 3 of Article 111-1 of the Criminal Code of Ukraine, which are conducted mainly in absentia, the criminal law block allows us to establish that a collaborator educator is mainly a person who committed the crime on his/her own and has not been previously prosecuted.

The criminological portrait of a collaborating educator, taking into account the blocks discussed, is as follows: a woman, a citizen of Ukraine aged 30-65, who was able-bodied, but does not study or work anywhere or works as a teacher in educational institutions, has a complete higher education, motivational factors such as ideological beliefs, desire for material gain opportunism, and careerism, as well as psychological traits such as conformism, alienation from Ukrainian identity, lack of a moral core, cynicism, and pragmatism, and committed the crime on her own and has not been prosecuted before.

Keywords: *collaborationism, collaboration activity, collaborative educator, criminological characteristics, criminological portrait, crime, socio-demographic characteristics, moral and psychological characteristics, criminal law characteristics.*